

ODGOVOR NA INTERVJU S PROF. DR. JANEZOM MARUŠIČEM, OBJAVLJEN V DELOVI PRILOGI ZNANOST V ČETRTEK, 12. APRILA 2012

»KAKO BI SE LAHKO IZOGNILI VAŠEMU DVORIŠČU – SLOVENIJA JE BILA PO PROSTORSKI ZAKONODAJI V ČASU SOCIALIZMA MED NAJRAZVITEJŠIMI«

Milan Naprudnik

V razgovoru s Tomažem Švagljem je prof. dr. Janez Marušič na vprašanje: »Leta 1984 smo v Sloveniji dobili najsodobnejšo prostorsko zakonodajo v Evropi. In to je bilo v veliki meri vaša zasluga, kajne?« odgovoril, da je glavno vlogo pri tem igral arhitekt in urbanist Tomaž Vuga, takratni republiški sekretar za prostor (minister). V nadaljevanju odgovora pojasnjuje pomen takratne zakonodaje o interaktivnem planiranju kot ideal, ki ga poskušamo doseči pri planiranju prostora.

Ob vsem spoštovanju do prof. dr. Janeza Marušiča, ki je uspešno nadaljeval delo »pionirja« na področju krajinske arhitekture prof. Dušana Ogrina in ga povezal s celovitim urejanjem prostora, je njegove navedbe o »začetkih prostorske zakonodaje« vendarle treba dopolniti in tako še dodatno opozoriti na nizko raven prostorskega planiranja v Sloveniji v novem tisočletju.

Začetki zakonsko opredeljenega urejanja prostora v Sloveniji so povezani s prodorom urbanističnega planiranja v obdobju 1956–1966, s sprejetjem nove urbanistične zakonodaje, s katero se je načrtovanje razvoja mest in naselij razširilo (razvilo) na njihova vplivna (širša) območja z obvezno izdelavo urbanističnih programov občin. Po letu 1960 se je »urbanistična miselnost« prenesla tudi na podeželska območja, najprej v pedagoških vrstah (kot primer navajamo dve pomembni knjižni deli s tega področja: Marjan Mušič, *Obnova slovenske vasi*, 1947, in Saša Sedlar, *Vpliv urbanizacije na podobo in strukturo podeželskih mestnih naselij v Sloveniji*, 1974). Sledila je generacija, ki je utirala pot do institucionalizacije regionalnega prostorskega planiranja, kar je v letu 1967 pripeljalo do sprejetja Zakona o regionalnem prostorskem planiranju in Zakona o urbanističnem planiranju. Hkrati je takratni Izvršni svet SR Slovenije (republiška vlada) sprejel program za izdelavo regionalnega prostorskega plana za območje SR Slovenije.

Za realizacijo sprejetega programa je Izvršni svet SR Slovenije (IS SRS) z odlokom ustanovil Biro za regionalno prostorsko planiranje (Biro RPP), ki je deloval v okviru (sestavi) Republiškega sekretariata za urbanizem, in v letu 1969 Komisijo Izvršnega sveta Skupščine SRS za vprašanja regionalno prostorskega planiranja. Biro se je znašel v primežu politike, uprave in dvotirnosti z izdelavo programa družbeno-ekonomskega razvoja, ki ga je pripravljaval Zavod za planiranje SRS, kar je z razumevanjem takratnega predsednika IS SRS Staneta Kavčiča pripeljalo do

ustanovitve Zavoda SRS regionalno prostorsko planiranje kot »medsektorskega« strokovnega organa. Nekdanji Biro RPP s tremi zaposlenimi je hitro prerasel v samostojno strokovno ustanovo. Na vabilo k izdelavi programa regionalnega prostorskega plana za celotno območje Slovenije so se odzvali mladi strokovnjaki predvsem s področij geografije, arhitekture, geodezije, varstva narave, ekonomije in sociologije.

Zavod je v sodelovanju z Geografskim inštitutom Univerze v Ljubljani in Urbanističnim inštitutom SR Slovenije pristopil k pripravi gradiva v skladu s sprejetim programom za izdelavo RPP:

- 1973. je Skupščina RS Slovenije sprejela Resolucijo o poglobitnih smotrih in smernicah za urejanje prostora;
- 1974. je Skupščina RS Slovenije sprejela stališče o Zasnovi policentričnega razvoj SR Slovenije - urbani sistem;
- 1975. je Zavod na podlagi stališč iz javne razprave predložil IS SRS Splošno zasnovo regionalnega prostorskega razvoja SR Slovenije z elementi omrežja razvojnih središč, regij ter zasnov prometnega in energetskega omrežja ter vodno-gospodarskih ureditev.

S spremembo ustave SR Slovenije v letu 1974, s katero je bil uveden sistem samoupravnega družbenega sistema planiranja, s katerim se je načrtovanje razvoja preneslo na občinske in republiške samoupravne interesne skupnosti, IS SRS ni predložil Zasnove policentričnega razvoja Slovenije v sprejetje Skupščini SR Slovenije. IS SRS tudi ni obravnaval že pripravljene Zasnove uporabe prostora - namenske rabe površin.

Zavod za planiranje SRS in Zavod SRS regionalno prostorsko planiranje sta bila združena v Zavod SRS za družbeno planiranje, s čimer se je prostorsko planiranje vrnilo na splošno usmerjevalno raven. Nastopilo je obdobje samoupravnih »monopolnih« posegov v prostor pri širitvi mest, gradnji prometnih in energetskih objektov, posegov na kmetijska zemljišča, tudi varovana, črnih gradenj in še in še.

Vrnimo se k intervjuju s prof. Marušičem. Pritrditi mu je treba, da si je arhitekt Tomaž Vuga kot republiški sekretar za prostor zelo prizadeval za ponovno uveljavitev prostorskega planiranja. Žal so se zasnovane spremembe na področju zakonodaje in organizacije prostorskega planiranja zaradi še vedno veljavnega sistema samoupravnega družbenega planiranja na izvršni in parlamentarni ravni lahko uresničile le delno.

Obravnavani razgovor se je dotaknil tudi nerešenih vprašanj na področju urejanja krajine, kmetijskih zemljišč in varovanja dediščine Krasa. Morda se bodo na ta del razgovora odzvali strokovnjaki, ki si že več let prizadevajo, da se tudi za podeželska območja upoštevajo ugotovitve ustreznih strokovnih in raziskovalnih ustanov.

Na koncu naj izpostavim še, da se sodobno prostorsko planiranje ni uveljavilo niti po ukinitvi družbenega planiranja v začetku osamosvojitve v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Skupščina Republike Slovenije je v letu 2002 vendarle sprejela Zakon o urejanju prostora, ga trikrat dopolnila, sprejeta je bila Strategija prostorskega razvoja Slovenije na »visoki« načelni ravni. In še ne uveljavljen zakon iz leta 2002 je bil na novo sprejet v letu 2007 ter preimenovan v Zakon

o prostorskem načrtovanju, čeprav je temu dejanju nasprotovala celotna strokovna javnost. Investitorji pa so na državni ravni z zadolževanjem (SCT, T6 in drugo), zasebni sektor pa z močjo kapitala krizo le še poglobljali. Nedovoljeni in nesprejemljivi posegi v prostor se širijo, strokovna služba v odgovornem ministrstvu za prostor je bila degradirana na direktorat v »nekem« oddelku nekdanjega ministristva za okolje in prostor.

S prenosom prostorskega področja na ministristvo za infrastrukturo in prostor, (področja okolja pa na ministristvo za kmetijstvo in okolje) se razmere na področju urejanja prostora prav gotovo ne bodo izboljšale. Niso zalegla opozorila visokošolskih in nevladnih organizacij o nedopustnosti takšne »racionalizacije« niti ne ugotovitve, da so nekatere članice EU področje prostora, okolja in trajnostnega razvoja uvrstile na nadsektorsko raven, neposredno odgovorno vladi.